

Filosofovat – co to znamená

Vezmeme-li vážně nejpravděpodobnější důvody, proč Pythagoras – snad jako první v dějinách – pro sebe odmítl pojmenování SOFOS (ten, kdo je moudrý, mudrc) a volil jiné, totiž FILOSOFOS, tj. moudrostí nevládnoucí, ale nade vše po ní toužící a ji milující, mohly bychom z toho odvodit (stále ještě de facto nefilosoficky), že pěstovat filosofii (čili filosofovat) znamená postavit všechny své duševní a rozumové schopnosti do služeb Pravdy (když na místo Moudrosti postavíme Pravdu, ovšem nikoli přesně a pouze v tom starořeckém významu), a to aniž bychom tuto svou vůli a toto zaměření už chtěli uvádět jako argument pro to, že jsme na dobré cestě, tedy na cest k Pravdě. Právě to, že filosofovat znamená stavět Pravdu před každé naše myšlení, poznání a vědění jako to, co všemu našemu úsilí na jedné straně předchází (nikoli nutně časově – to je jiná věc, jak se hned dále ukazuje), ale co zůstává jeho kritériem a normou, kterou nikdy nemůžeme a nesmíme zaměňovat za nic jiného. To tedy dále znamená, že si musíme odvyknou mluvit o něčem (čemkoli) jako o „kritériu Pravdy“: nic takového neexistuje, protože – jak to řekl (a opakoval) už kdysi Spinoza – „veritas est index sui et falsi“, Pravda je kritériem a normou sama sobě a všemu ostatnímu. Filosof se tedy nesmí chlubit a ani sám se nesmí spoléhat na to, že jde správnou cestou k Pravdě, ale musí svou cestu k ní vždy znovu prověřovat a přezkoumávat. Nesmí však nikdy o Pravdě pochybovat, smí pochybovat jen o svém poznání, svém myšlenkovém pochopení a pojetí Pravdy a jejích důsledků. A dále nesmí nikdy pochybovat o tom, že je mu cestě k Pravdě přístupná, že mu je otevřena; to znamená zároveň, že nikdy nesmí připustit, že Pravda je člověku a lidskému poznání i myšlení nepřístupná, že jeho možnosti a schopnosti jsou pevně a nepřekročitelně omezené. Musí zajisté vědět o své omezenosti a o tom, že každý má nějaké meze, ale musí to vědět právě proto, aby se pohyboval neustále blízko těch svých „mezí“ a aby se pokoušel je překračovat, překonávat – a aby tak otvíral cestu k podobnému překračování i druhým. Pravdu pak nikdy nesmí chápat jako něco předem daného a hotového, ale vždycky jen ze zorného úhlu svých úkolů a svého poslání a povolání. Filosofovat tedy znamená nejen po Pravdě toužit a na nejvýš ji milovat, ale také se naprosto spoléhat na to, že Pravda se člověku (lidem) otvírá, že k nim přichází, že je zve a vybízí ke svému rozpoznávání a poznávání – a zejména pak také uplatňování (protože Pravda nikdy není a nesmí se stát jen záležitostí poznávání, záležitostí rozumu a myšlení, nýbrž musí být vždycky chápána jako ta, která nás vyzývá k následování a uplatňování i prosazování celým životem, včetně myšlení.

(Písek, 080621-4)